

Marc Granell

—

per Begonya Pozo

Retrats. Núm. 36

Marc Granell
—
per
Begonya Pozo

Marc Granell

I.	El poeta que no cessa	7
II.	Abans que l'escriptura fou l'amor	11
III.	Amistat, compromís i activisme: fidelitats granellianes més enllà dels anys universitaris	19
IV.	Si t'arrisques, guanyes: poètica i país	25
V.	Viure la poesia per a fundar el món amb cada poema	29
VI.	L'aposta pel futur de la poesia: l'escola de l'entusiasme	37
VII.	L'ofici de traductor: entre el goig i l'abisme	41
VIII.	Escriure encara poesia com a espurna de sorpresa i revolució	47
	Premis literaris	51
	Reconeixements institucionals i cívics	53
	Bibliografia de l'autor	55
	Bibliografia sobre l'autor	63
	Obra antologada	71
	Obra musicada	75

I. El poeta que no cessa

*La vida ens ve tan gran a vegades
que no sabem bé què fer amb ella.*

Marc Granell

Amb dents i ungles ha defensat Marc Granell el seu dret a escriure poesia, a ser crític amb el món que li ha pertocat de viure, a ser-ne dolorosament conscient i a fer-ne, de la seua lluita, una obsessió cultural, política, lingüística i, sobretot, poètica. Per això s'ha dedicat en cos i ànima, al llarg de tota la seua vida, al compromís amb la paraula –malgrat les limitacions d'acció real de la poesia, com ha comentat tantes vegades– per tal d'assenyalar, amb voluntat ferma, els forats negres de les nostres societats on la desaparició dels principis morals, la manca d'atenció a les persones més febles o la impossibilitat de viure dignament són realitats vergonyoses que no hem sabut resoldre encara.

Posar al centre de l'escriptura l'existència dels éssers humans i la visió del poeta com a testimoni imprescindible que ens trasllada per i des de les emocions més diverses, ha convertit la poesia de Marc Granell en un espai imprescindible en el qual aprendre com desplaçar-se suaument, o submergir-se quasi sense respiració en uns poemes que, malgrat la seua insistència a la devastació moral o la societat de l'espectacle en la qual ens trobem immersos –com bons esclaus contemporanis–, no deixen d'enlluernar el lector des de l'abisme que contenen i anuncien. Un «pessimista optimista», n'han dit. Pot ser. O simplement un home lúcid, profundament savi, que no amaga el dolor de l'existència i que fa, des de la màxima exigència, allò que millor sap fer: obrir-nos de bat a bat els ulls al sofriment des de la bellesa per a ajudar-nos a transitar el camí de la nostra existència, amb les misèries i les audàcies que ens són pròpies. Amb aquest acte de generositat extrema Marc Granell s'ha guanyat, sense voler-ho, un lloc preeminent en la lírica contemporània i s'ha convertit en una de les veus de referència de la poesia catalana actual. És més, també d'allò que en diem «societat» i que, encara que sembla un *totum revolutum* sense rostre, es construeix gràcies a les accions de persones que han desenvolupat de forma virtuosa i compromesa alguna de les seues qualitats. En aquest sentit, Marc Granell ha rebut

per unanimitat una allau de premis i distincions tant institucionals com ciutadans i també de les companyes i companys de professió; però, sobretot, s'ha convertit en el poeta més venut i, per tant, més llegit del País Valencià. Definitivament, s'ha guanyat el premi més difícil d'aconseguir per a un poeta: el «premi del públic». És cert que tantes mostres d'afecte i de reconeixement públic li han provocat cert astorament –com reconeix cada vegada que rep un guardó en públic, últimament prou sovint– durant els últims anys, i a qui no!

Ara sembla relativament fàcil mirar enrere: podríem dir que és quasi un moviment «natural» el reconeixement unànime que ha rebut la seua obra. Tanmateix, no podem caure en aquest mirall, perquè Marc Granell ha demostrat, al llarg de tota la seua trajectòria, que és un poeta coherent, honest i autèntic. Poca broma! Trets com aquests responen a una actitud vital marcada per la responsabilitat, la voluntat i la necessitat de fer de la pròpia vida –i del medi en el qual aquesta es troba– un espai d'oxigen per a la memòria i la dignitat humanes, un recer per qui vulga deixar-se endur per una mirada atònita, amarga i provocadora que no ens permetrà eixir indemnes, malgrat la llum de l'esperança. Des de *Llarg camí llarg* (1977) fins a *Cel de fang* (2020), Marc Granell no ha deixat de sorprendre's davant del món i de la ferida de l'existència. I nosaltres amb ell. Gràcies a ell.

II.

Abans que l'escriptura fou l'amor

És en amor que l'amor conclou.

Marc Granell

Marc Granell i Rodríguez va nèixer al carrer del Comte de Salvatierra, a València, el 19 d'abril de l'any 1953 a l'habitació que, precisament anys després i quasi com una profecia, ocuparia el seu estudi. En aquella casa senyorial de l'Eixample on va arribar al món i que l'ha vist créixer, inexorablement, durant tota la seua vida, Marc Granell va voler habitar l'espai íntim del seu naixement i anar ocupant-lo, a poc a poc, de llibres que, a hores d'ara, omplen a vessar totes les prestatgeries des del terra fins al sostre. Sense solució de continuïtat: vida i llibres, llibre i vida.

Tot és u i està profundament lligat en l'existència d'aquell nen feliç que va viure una infantesa plàcida al costat del seu germà Manuel –tan sols onze

mesos més menut– i que recorda aquell període de la seua vida com un temps d’amor i de protecció: «Com a fills de pares grans (quan em tingueren, mon pare tenia 48 anys i ma mare 33) i patidors, sobretot ma mare, el meu germà i jo vam estar molt protegits i molt estimats. Aquest ambient protector i d’estima propicià eixa sensació de felicitat i placidesa, però també de temor, d’introspecció, de timidesa que m’ha acompanyat sempre.» Les figures centrals d’aquell univers foren Marcos Granell Miragall i Pepa Rodríguez Martínez, els pares, l’avi que vivia amb ells, Manuel Rodríguez Martínez, i la teta Carmen –qui per als germans Granell era com l’àvia, una persona de grandíssima bondat que treballava a la casa familiar. Aquesta relació natural amb les persones majors va marcar de manera inevitable la seua infantesa i va condicionar, en part, el seu caràcter: «Crec que el fet de viure rodejat de persones grans, fins i tot velles (mon pare mateix, l’avi, la teta Carmen, els tios de mon pare que encara vivien i als quals visitàvem sovint), em va marcar i em va fer tenir un tarannà des de ben menut meditatiu, assossegat, més procliu a pensar, raonar, que a actuar, a la qual cosa ajudava també el meu físic, de xiquet grosset amb ja dificultats de mobilitat, no acusades però evidents.»

Dins d’aquest univers íntim, on les eixides es reduïen bàsicament a la zona pròxima de la Gran Via o, en alguns moments, sobretot estiuejcs, al poble

de Sueca –especialment, com escriu el poeta, «al mes de setembre a la sega de l'arròs dels camps que quedaven de la família de mon pare i que duia ell, on vivien els nostres cosins germans i teníem un poc més de llibertat per a anar pel carrer–», l'activitat diària dels germans es concentrava fonamentalment a llegir: «primer tebeos, després llibres, dibuixant sobretot i escrivint alguna coseta, jo no pensava ni molt menys a dedicar-me a la literatura (fins i tot el meu germà era més lector que jo)». Marc i Manuel gaudien amb les hores dedicades a escriure, llegir i dibuixar, sense oblidar la formació rebuda a casa perquè, precisament pel proteccionisme que desenvolupaven els seus pares, des dels quatre i tres anys respectivament comptaren amb el suport escolar d'Ana Mir, una veïna de la casa de solter de son pare que els donava classe: «Per tant, aprenguérem a llegir i a escriure prompte i tota la cultura bàsica, a la qual cosa contribuí també ma tia Anitín, Ana Grannell, l'única germana de mon pare, tot un personatge un poc especial, però culta, escriptora que publicava contes i articles, i algun poema, al *Levante*, i algunes novel·les rosa i quedà fins i tot finalista del premi Blasco Ibáñez.» Aquesta formació fou decisiva a l'hora de poder accedir al col·legi del Pilar, un centre religiós que, dins l'estructura d'ensenyament del franquisme, era considerat més «modern», més obert, amb la idea d'educar les elits polítiques i intel·

lectuals futures, de tot signe, com s'ha comentat molt sobretot pel que fa al col·legi de Madrid.

En aquest espai educatiu de caire religiós Marc Granell va passar onze anys de la seua vida –els corresponents als batxillerats elemental i superior i a un COU experimental–, uns anys fonamentals per diverses raons: en primer lloc, perquè varen suposar una transició natural d'un cert misticisme cap a un agnosticisme sense trames –gràcies també a l'actitud, especialment, del pare–; en segon lloc, perquè li varen permetre entrar en contacte amb alguns mestres que li transmeteren l'amor per les llengües clàssiques i per l'humanisme –ací destaquen dos noms de gran rellevància en la formació vital i intel·lectual de Marc Granell: «don Francisco Velarte, el típic mestre humanista, que ens donava llengües clàssiques i literatura i també havia influït molt uns cursos abans en Jaime Siles, que, com he contat moltes vegades, vingué a donar-nos grec en cinqué de batxillerat, poc després que començara jo a escriure poesia, i va ser importantíssim per al meu desenvolupament intel·lectual i literari»–; i, en tercer lloc, perquè fou l'espai en el qual varen crear-se algunes relacions d'amistat que han perdurat durant tota la seua vida.

Que la casa dels Granell haja estat sempre una casa oberta de bat a bat a la literatura no és casualitat, sinó que respon a les complicitats que es crearen

entre el proteccionisme dels pares i els interessos i el caràcter del fill. Per això recorda Marc que «durant eixe COU vaig trobar la relació i les amistats amb les quals m'he desenvolupat al llarg de la vida. L'estiu anterior vingué a casa José Luis Falcó, que havia acabat PREU, per comentar-me que ell també escrivia poesia, però que per timidesa no s'havia acostat a mi quan coincidíem a l'esbarjo de les classes i que un company seu, Nacho Errando –germà del famós Mariscal– també estava interessat a participar en una possible tertúlia. Ara bé, no recorde exactament com, però amb ells dos i fonamentalment amb dos companys del meu curs, Santi Muñoz i José María Izquierdo, que no ho sabia però també escrivia poesia, formàrem aquell primer grup que jo anomené “surrealista” i que sí que suposà el principi de la trajectòria vital –quant a relacions i amistats– i literària que he dut des d'aleshores».

Aquest gust per les reunions al voltant de la paraula i de la creativitat foren, *in nuce*, el principi de tantíssimes aventures vitals no només per a Marc Granell, sinó també per a tot el grup que anà creixent al voltant d'un adolescent que s'havia refugiat molt en el món dels estudis i de la poesia. La possibilitat d'aprendre el món a través de la lectura i dels llibres era un horitzó infinit per a un xiquet/jove de tarannà retret, ple de timideses, sedentari i pacífic que s'havia creat en un ambient procliu a la cultura, segons

considera Marc «sense exageracions tampoc, mon pare era mecànic dentista, però havia estat des de jove un gran lector amb un gran respecte pel món de la cultura» i que, per altra banda, havia rebut una educació en castellà, a casa i a l'escola: «A nosaltres, per suposat, ens parlaven en castellà, i tota la vida familiar i social es feia en castellà, però a vegades mon pare i el meu avi (que era el pare de ma mare i amo de la casa, procurador dels tribunals, típic burges simpàtic i doner, monàrquic sense passar-se) parlaven en valencià i sobretot amb la teta Carmen, que sabia el castellà, però amb dificultats. També el sentíem parlar quan anàvem a Sueca (però no normalment als meus cosins, també molt castellanitzats). El que sí que, als primers seixanta, gràcies a un nóvio d'una de les meues cosines, ja valencianista, escoltàrem els primers discos de Raimon i Lluís Miquel i els 4 Z i sentírem parlar d'aquell moviment, d'aquells aplecs, però com de cosa atractiva però un poc estrambòtica, llunyana.»

Les circumstàncies familiars i socials determinaren, doncs, l'acostament de Marc Granell cap a les disciplines humanístiques –que es manifestarien posteriorment als seus estudis universitaris– i afavoriren la creació de les tertúlies literàries a la casa pairal, permetent que un grup de joves creatius i inconformistes, amb inquietuds intel·lectuals i polítiques, poguera trobar-se amb la seguretat que proporciona

compartir un espai íntim i amable. La consolidació del grup es va produir cap al període final del col·legi, però uns anys abans Marc Granell va experimentar la sensació que ho canviaria tot i que ell, gràficament, descriu d'aquesta manera: «Eixe “cuquet” m'entrà ja als 13 anys, arran d'una redacció de les que ens manaven fer en classe, amb la qual vaig gaudir molt fent-la. Recorde que quan vaig arribar a classe vaig dir-li al meu company de pupitre que volia ser escriptor. Però no va ser fins al curs següent, ja amb 15 anys, quan vaig escriure el primer poema i ja m'hi vaig enganxar definitivament.»

Així, gràcies als afectes familiars i escolars, Marc Granell va créixer agombolat d'amor, fet que el va ajudar a crear la bombolla d'oxigen que li ha permès de respirar al llarg de tota la seua vida: la passió per la lectura –de gèneres molts diversos– i per l'escriptura poètica. Tot això teixit sempre des de l'activisme literari i el compromís cívic. Si durant els anys d'escola es va despertar el cuc poètic, els anys d'universitat es varen convertir en el pòrtic d'entrada a una vida reivindicativa tant en el vessant individual com en el col·lectiu.

III.

Amistat, compromís i activisme: fidelitats granellianes més enllà dels anys universitaris

La teua abraçada és l'única memòria.

Marc Granell

Quan Marc Granell va canviar l'espai escolar per l'universitari, *a priori* un dels moments crítics i transcendents en la trajectòria vital de qualsevol estudiant, ho va fer amb la tranquil·litat de qui se sap integrat entre iguals; per tant, no va ser un salt sense xarxa, ni al buit, sinó que fou una continuïtat. «Però com ja havia iniciat durant el COU un poc la forma de vida nova amb els amics del grup “surrealista” i continuava la meua relació amb ells el xoc no va ser tan gran, més aviat ho recorde com una continuïtat de vida i d'expectatives perquè, malgrat tot, m'hi vaig integrar prou bé, amb noves coneixences i amistats, tant de la facultat (Filosofia i Lletres, és clar) com de fora.» Així doncs, el començament de la vida universitària va suposar per a Marc Granell

l'entrada al món adult sense gaires rituals d'iniciació, però sobretot en bona companyia. Perquè si hi ha alguna cosa sobre la qual haja insistit sempre Marc Granell, ha estat la importància de les relacions humanes i d'amistat a l'hora de créixer personalment i de fer-ho també com a grup i com a societat.

La creació de xarxes d'afectes, d'admiracions, de sabers, de lluites, d'aspiracions, de projectes, de complicitats vitals i literàries, personals i col·lectives, ha estat una de les característiques que ha marcat la trajectòria de Marc Granell. De fet, la nova vida que encetava a les aules universitàries seguia les mateixes dinàmiques que l'anterior –i així continuarà també després, fidel a la seua visió del món–, re-fermant-lo, d'aquesta manera, en la importància de les relacions interpersonals: «Pràcticament des del principi la facultat per a mi era el bar, i allí recorde que vaig conèixer l'Eduard Verger que, tot i que estudiava Dret, hi va vindre quan per indicació de Siles i com a director de la col·lecció “Azul”, s'interessà per publicar-me un llibre que, per sort, no arribà a publicar-se per massa polític.» Tot i que no podria destacar alguns moments concrets, Granell sí que recorda vívidament l'atmosfera, les emocions inesborrables d'aquells anys, com «per exemple, la trobada allí amb el Pep Piera, que jo havia conegut una vesprada d'estiu en casa de Jaime Siles i m'havia enviat dedicada la plaquette *Ave fènix*, la qual cosa em

produí una gran emoció. És una imatge que tinc, però no sabia dir com a partir d'aquest moment Eduard, Pep i jo comencem una vida d'amistat i de tertúlies continuades que relacione amb el començament de la vida universitària».

A través de les reflexions de Marc Granell podem veure com va configurant-se, a poc a poc, una constel·lació de noms –Jaime Siles, José Luis Falcó, Eduard Verger o Pep Piera seran els primers– que anirà creixent amb el pas del temps, segons les diverses etapes vitals, i que anirà transformant-se en relacions d'amistat sòlides, de les de «tota la vida»; perquè, si alguna cosa ha estat sempre important per a Marc, són les relacions humanes, amb totes les complicitats que poden generar en funció dels interessos comuns. De fet, aquesta voluntat per conèixer altres persones amb les quals compartir vida literària l'ha fet mostrar-se ben atent a les noves veus que sorgien al panorama poètic en català i que llegia o escoltava en qualsevol format –revistes, editorials, llibres, blogs, webs, recitals, actes, etc.

A més, en moltes ocasions, aquesta connexió s'ha vist reforçada gràcies a la seua tasca de jurat de premis de poesia, que ha exercit durant molts anys i per tot el territori. Una tasca, la de ser jurat, difícil i generosa alhora, que suposa una dedicació impagable i atenta a la lectura de textos aliens. Des d'aquesta mirada lenta i amable sobre l'escriptura dels al-

tres, Marc Granell ha anat bastint una xarxa resistent d'afectes i de mestratge com si no res; com si tinguera tot el temps del món per a rebre't a sa casa, per a conversar amablement amb tu, per a explicar-te què li ha copsat l'atenció d'aquells poemes que li has enviat o li has dut impresos, per a parlar-te amb aquell somriure còmplice de qui sap que està tractant amb material altament sensible, però sap com fer-ho, com indicar-te el camí perquè millores i, sobretot, com transmetre't que el foc de l'escriptura només pot encendre's des de l'espurna de la lectura. Probablement l'error més comú, quan som joves i comencem a escriure poemes, és practicar l'*adanisme* sense ser-ne conscients. Per això calen figures com les de Marc Granell, poetes que amb una generositat immensa et dediquen el seu temps i comparteixen amb tu la seua passió per l'escriptura i la lectura de poesia. Sense figures com la seua, no s'entén l'evolució de la poesia en català la País Valencià. Aquesta última frase, tot i que podria semblar-ho, no és una afirmació exagerada per la meua estima cap a Marc –que també–, sinó que respon a la constatació de molts anys de complicitats poètiques i de combois literaris on he pogut comprovar que jo no he estat –afortunadament!– l'única poeta que començava a caminar per un món que desconeixia totalment i que va tenir la sort de trobar-se –en el meu cas, gràcies a les connexions familiars– amb un poeta de la

seua humanitat. Sense els consells, les empentes o l'escolta pacient de Marc Granell, molts dels meus dubtes o de les meues pors –trobe que nostres, al cap i a la fi, en tant que grup generacional– haurien estat força paralitzants i, a llarg termini, haurien suposat la pèrdua d'una possible capacitat d'acció. És per tot això que Marc Granell s'ha convertit en una figura central per als i les poetes que hem vingut després i que ens hem emmirallat en el seu quefer literari, en el seu amor per la poesia com a expressió artística que naix des de la soledat profunda, però a la qual només se li pot donar sentit a través de la lectura i de la praxi col·lectiva.

IV.

Si t'arrisques, guanyes: poètica i país

*Perquè encara naix fills amb l'alegria
de saber-se-la en la pell i la batalla.*

Marc Granell

Per a la conformació del seu esperit cooperatiu, com hem comentat adés, són fonamentals els anys de la joventut i, per tant, les vivències associades al període universitari. Precisament aquests seran els anys on es manifestarà amb plenitud un altre dels trets característics de la poètica vital de Marc Granell: el compromís. Gràcies a les amistats –que, en el seu cas, es caracteritzen per una fidelitat remarcable–, el jove Marc Granell defensa la necessitat de «lluitar contra la dictadura i contra les injustícies, però volíem fer-ho sobretot des de la literatura» i, per aquesta raó, la seua poesia «va derivant cada vegada més cap a la voluntat de reflectir a través d'ella els grans problemes socials i polítics que anaven con-

vulsionant el món amb una virulència cada vegada més marcada».

Serà en aquest moment, gràcies també a l'ajuda dels amics –especialment de Pep Piera i Eduard Verger–, quan Marc Granell prendrà una de les decisions més importants i arriscades de la seua vida literària: canviar de llengua. Fou l'any 1976 quan va optar per un canvi complex que suposava «haver d'aprendre a parlar, llegir i escriure el català, sense saber si com a poeta podria algun dia fer una obra amb cara i ulls. Però era més gran l'entusiasme i el desig de ser coherent amb el que vitalment i políticament volia defensar». La coherència i el compromís foren, doncs, elements transformadors en el seu cas i creadors d'una nova energia al voltant d'aquella llengua que, tot i que no li l'havien ensenyada a casa, era relativament familiar: «I vaig començar, vam començar, a aplicar al valencià el que com a grup literari sempre ens havia mogut. Fer la millor obra que poguérem fer, perquè primer de tot estava la poesia, la passió poètica, i ajudar a construir plataformes –ara encara amb més motiu– d'edició on es pogueren donar a conèixer les nostres obres i les obres de la gent que vindria després de nosaltres.» I aquella gent que vindria després som, ara, de fet, nosaltres. Per tant, el nostre deute amb la rebel·lia literària i cívica de la Generació del 70 és inqüestionable: a hores d'ara seria impensable que la poesia

en català al País Valencià tinguera el vigor que té –amb una pluralitat de veus, generacions i plataformes que hi conviuen– sense l'esforç que dedicaren Marc Granell i els seus companys de generació per tal de configurar un sistema literari que, històricament, s'havia caracteritzat per la fragmentació i la precarietat.

L'aposta per l'ús del valencià fou arriscada, és de veres, si tenim en compte que tant la formació escolar com les lectures provenien de la poesia en espanyol i, a més, la llengua materna era el castellà; tanmateix l'obra poètica de Marc Granell va esclatar amb força en aquella València de la transició amb el llibre de poemes *Llarg camí llarg*, que va guanyar l'any 1976 el premi Vicent Andrés Estellés, promogut per Eliseu Climent. La publicació a la mítica col·lecció de tapes blaves «Tres i Quatre» va sorgir un any després, el 1977, sense poder albirar llavors el que hi havia de premonitori en aquell títol. Aquest guardó va suposar una espenta important per a la seua escriptura, a més del reconeixement públic que significava guanyar un dels premis més prestigiosos en aquella època que començava a nodrir de noms essencials un esquifit panorama poètic en la València de finals dels anys setanta. La importància d'aquell premi continua vigent, ja que a hores d'ara és un dels més consolidats al nostre territori i l'any passat es va celebrar la cinquantesima edició; tot un

mèrit si parem atenció a les dificultats generals per a la producció literària en català al País Valencià i, en concret, les dificultats associades quasi de forma endèmica al sector del llibre en valencià. Precisament, amb motiu d'aquest aniversari, Xavier Aliaga va publicar a l'octubre de 2021 un article titulat «L'aclaparador palmarès del Premi Vicent Andrés Estellés», on reflexionava sobre la impressionant trajectòria del premi i on assenyalava que, en el cas de Marc Granell «es podria dir que amb *Llarg camí llarg* va començar (gairebé) tot». És clar que la pulsio lectora des de la infantesa, el refugi entre llibres o entre amics a les tertúlies interminables –primer a sa casa, després a diversos locals de la ciutat com, per exemple, els clàssics Cavallers de Neu, Lisboa, Malva-Rosa o Sant Jaume– i, sobretot, la necessitat d'expressió de la disconformitat amb el món que l'envoltava a través de l'escriptura poètica, foren abans; però sense aquestes condicions no s'haguera produït la consciència del canvi i la voluntat d'engegar un camí nou.

V.

Viure la poesia per a fundar el món amb cada poema

*Torna i encén
de nou el món.*

Marc Granell

Després de *Llarg camí llarg* (1977) vindrien, com si es tractara d'una obra única, *Notícia de la tribu* (1978), *Refugi absent* (1979), *Materials per a una mort meditada* (1980) i *Exercici per a una veu* (1983). Amb la perspectiva que dona el pas del temps podríem considerar-los un cicle o, si més no, uns volums amb profundes connexions internes que arriben al seu zenit amb *Materials per a una mort meditada*, segons la lectura de Vicent Alonso al pròleg de la *Poesia reunida 1976-1999* publicada per Edicions de la Guerra l'any 2000 –que seguia la línia dels volums publicats anteriorment per l'editor, còmplice d'aventures literàries i amic, Vicent Berenguer, amb els títols de *Tria personal*, el primer l'any 1990 i el segon,

revisat i ampliat l'any 2005. Com recorda Alonso, aquesta fou la primera lectura que li va caure a les mans i, en conseqüència, la que va determinar també la seua lectura dels llibres anteriors. Tot i que no es tracta ara d'endinsar-nos a la visió d'Alonso, sí que volem rescatar un parell d'afirmacions, al nostre parer, ben clarificadores sobre l'escriptura de Granell. Per una banda, Alonso considera encertat el judici de Josep Iborra, qui va dir que Marc Granell representava «la temptativa de construcció d'una poesia metafísica que canta l'exili del cos i la nostàlgia infinita del ser». No podem estar-hi més d'acord amb tots dos: la reflexió filosòfica ha amerat, des dels inicis, la poètica granelliana i és rotundament marca de la casa. Per altra banda, com explica Alonso, «si és cert que hi ha tot d'elements de reflexió sobre aquesta condició humana tan singular, també ho és la constatació de la quotidianitat, fins a l'extrem d'esdevenir autèntica protesta, poesia compromesa amb la denúncia de les vergonyes que formen part de la nostra història col·lectiva». Tampoc no podem estar-hi més d'acord. D'aquesta forma, Marc Granell articula un discurs que fa, de l'equilibri entre «l'anècdota i la categoria, entre la concreció singular i la veritat general» –com estableix Alonso– una de les característiques més reeixides de la seua poètica. Sobre aquesta cohesió temàtica i d'estil també en parla el mateix Granell quan fa el pròleg –malgrat

que «preferiria no fer-ho», a l'estil de *Bartleby*– l'any 1990 a la seua primera *Tria personal*, on hi escriu: «les preocupacions, els sentiments, les emocions que han alimentat la meua poesia escrita durant aquests últims tretze anys, com també la seua factura mateixa, no han patit talls estrepitosos i girades massa considerables».

Amb aquesta perspectiva d'escriptura unitària arribarà també el silenci. Seran «els anys del desencant», com els defineix Marc Granell a l'entrevista: anys de desencís vital i polític que confluiran en una profunda crisi personal –afortunadament superada en pocs mesos–, amb el corresponent fruit poètic: després d'un ritme inicial intens, Marc Granell no tornarà a publicar fins a l'any 1991, quan veurà la llum *Fira desolada*, probablement el seu llibre amb una negativitat més acusada i que continuarà perfeccionant les línies formals i temàtiques que ja s'havien evidenciat a l'escriptura anterior. En la segona part d'aquest recull s'anuncia el que serà un dels seus llibres posteriors, *Corrent de fons* (1999), on Marc Granell continuarà aprofundint en les qüestions que sempre han fet part del rovell de la seua poesia, tot i que en aquest volum els textos comencen a obrir-se buscant interseccions amb altres discursos artístics –especialment la música, la fotografia i la pintura–, fet que suposa l'ampliació de la mirada cap a altres horitzons poètics. Totes aques-

tes línies conformen la progressió d'una poètica sòlida, cada volta més insistent, que projecta les potencialitats d'allò que podríem definir, amb Vicent Alonso, como un poeta «d'una sola veu», precisament per la seua capacitat per bastir «una veu extremadament coherent i unitària», segons apunta Francesc Calafat al pròleg de la magnífica edició de la *Poesia completa (1976-2016)* (2017) publicada per la Institució Alfons el Magnànim.

En aquest camí ininterromput veurà la llum l'any 2006 *Tard o d'hora*, un recull de poemes amb l'organicitat característica dels textos granellians i amb poemes emblemàtics com «Els poetes», «Fossa oberta», «Els expulsats» o «Nostàlgia d'Ovidi Montllor». Caldrà, però, esperar que torne la inspiració; perquè –com ha explicat l'autor a diverses entrevistes– la ideació d'aquest llibre respon a l'arreglada de poemes que havien estat escrits per motius diversos i no a la necessitat visceral que, en altres moments vitals, l'ha dut a l'escriptura. En qualsevol cas, és important destacar que la seua capacitat per a elaborar, amb graus i variacions diverses, el material poètic l'ha dut a no aturar-se mai en la producció lírica i a fer sempre de la poesia una eina privilegiada, en tant que esmolada i esfereïdora, amb la qual atendre la fractura irreconciliable entre la consciència personal i col·lectiva. Per això la seua veu, «fèrtil en contrastos» –com la qualifica Francesc Calafat al seu

«Perfil» amb motiu dels Premis de la Fundació Bro-mera al Foment de la lectura 2021- continua creixent de forma provocativa i reflexiva, tendra i explosiva, colpidora i sincopada, tallant i repetitiva, íntima i visceral, juganera i abismal, clarivalent i dolorosa, lliure i mortal... En conseqüència, era previsible doncs que no s'aturara l'any 2017.

En aquest sentit, l'any 2020 publica *Cel de fang*, el llibre que consolida el segon cicle de la seua obra, caracteritzat per una davallada més lúcida, més irò-nica -si se pot encara- cap a les galeries més inhòspi-tes de l'escriptura i de l'existència, tot i evidenciant els palimpsestos de la pròpia poesia des de la volun-tat de posar èmfasi en les qüestions que han bastit al llarg del temps la seua escriptura però, sobretot, dei-xant un espai considerable a una de les seues grans preocupacions: les vivències associades al cos. La corporalitat despallada, dolorosa, implacable es converteix en un eix central d'aquest últim llibre i ens recorda la importància cabdal d'aquella lluita que s'havia fet palesa ja al primer poemari, on sen-tenciava la veu poètica: «Mai no has sabut saber el teu cos.» El cos esdevé de nou, amb una potència ben suggerent, nucli de pensament, símbol poderós de constatació de la desfeta.

Al llarg d'aquest camí, ben llarg i prolífic -a pe-sar dels dubtes inicials provocats pel canvi de llen-gua-, l'obra de Marc Granell s'ha construït maó rere

maó, a la recerca sempre de la dignitat poètica i amb la voluntat ferma de dir-se i dir el món, amb totes les seues mancances, però també amb la seua profunda bellesa. Aquest punt de vista serà, sense dubte, el menys conreat en la seua obra poètica i donarà un fruit excepcional, que ben mereix unes línies ulteriors. Em referisc, òbviament, a *Versos per a Anna*, publicat l'any 1998. Abans, però, d'arribar al públic en format llibre, Marc Granell va preparar un deliciós quadern en edició no venal i el va regalar a família i amics el dia del seu casament, el 18 de novembre de 1995. Jo encara conserve l'exemplar, amb la tria de tretze poemes –probablement els més emblemàtics del que posteriorment seria el llibre– i tot l'amor que encara traspuen aquelles planes. Aquest poemari de Marc Granell, atès que canta de forma incondicional l'amor, és considerat anòmal dins la seua producció i, precisament per això, va suposar una gran sorpresa. El públic que coneixia i llegia de forma habitual la seua obra no esperava, de cap manera, un llibre on el subjecte líric es mostrara literalment travessat per l'experiència amorosa, una experiència madura, on l'enlluernament vital i el desig rebentaven amb una força desconeguda les costures dels versos d'un poeta que, generalment, havia cantat el desamor. Si la producció anterior de Marc Granell es caracteritzava per una ocultació sistemàtica de les referències afectivosexuals i eròtiques als poemes, amb la vo-

luntat d'encriptar el patiment generat per un cos «enemic» –per dir-ho amb les seues paraules– i sempre en lluita; amb *Versos per a Anna* el poeta aconseguix cauteritzar la ferida i permet al lector que l'acompanye –donant-li el sentit final amb la seua lectura– a través d'una visió de l'amor plena, exultant, captivadora. Malgrat la dificultat d'escriure poemes sobre un tema de llarga tradició lírica, amb el perill sempre imminent de caure en textos farcits de tòpics literaris, Marc Granell aconseguix, amb una veu fins aleshores desconeguda a la seua poesia, trobar l'equilibri necessari.

De fet, aquest llibre s'ha convertit fins ara en el més venut i el més llegit, en part gràcies a la seua incorporació a les lectures d'ESO i Batxillerat, però sobretot, com sempre recorda Marc Granell, gràcies a la tasca de «les mestres» que treballen amb l'alumnat els poemes. Contar aquesta experiència fundadora i renovadora per a la seua escriptura a les escoles i els instituts és, probablement, un dels moments més plaents per a un autor com Marc Granell –tal com ens trasllada a la conversa que tenim a sa casa per a acabar d'arrodonir aquest retrat–, qui gaudeix amb aquestes visites als centres educatius, xerrant sobre poesia i explicant-los allò que considera més important per a gaudir una vida plena: la importància de creure en la pròpia passió. Probablement és per això que després, quan fa presentacions i lectu-

res a qualsevol Fira o Plaça del llibre, sempre té una cua ben nodrida de joves esperant la seua signatura, com si es tractara d'una *poetry star* –que, de fet, ho és, com vaig explicar fa uns anys a un article sobre els nostres «sèniors poètics». Crec que no hi ha res més bonic que dedicar bona part del nostre temps a ser feliços, com a conseqüència directa de la dedicació activa i constant a allò que més estimem. Si, a més, tenim la sort immensa de descobrir la font de la nostra felicitat ben aviat, llavors tindrem molt de temps per a cultivar amb deler eixa passió i, el que és més important, compartir-la de forma generosa. Marc Granell ho ha fet, tossudament, amb alegria; per això ha estat un home molt afortunat que ha sabut ensenyar-nos amb el seu mestratge humà i la seua poesia això que se'n diu vida, eixe misteri que sempre ens sorprén perquè mai no és com l'esperàvem –manlevant-li el vers a Gil de Biedma– gràcies, en part, a la creativitat i la sensibilitat que rebem a través de versos com els seus: honestos, vitals i profundament commovedors.

VI.

L'aposta pel futur de la poesia: l'escola de l'entusiasme

*Tota fira és un negoci,
jardí pur de la il·lusió,
paradís de l'espectacle,
de l'engany i el profitós.*

Marc Granell

Aquesta capacitat d'encomanar energia per a qualsevol projecte relacionat amb la poesia és també marca de la casa, perquè Marc Granell és «executor» de projectes col·lectius –així es retrata ell mateix quan parla de la seua generació– però, alhora, és també un gran «instigador» que, de forma discreta, ha ajudat a dur endavant nombrosos cicles, recitals, col·leccions, publicacions, revistes, etc., i ha propiciat la necessitat de trobades, especialment de gent jove i de tots els territoris de parla catalana. Sempre atent a les mancances del sistema literari, no ha deixat de treballar per enfortir la xarxa cultural i editorial.

En aquest moment convé recordar que, si l'any 1998 Marc Granell sorprenia el públic amb el poemari d'amor *Versos per a Anna*, l'any 1993 ja ho havia fet també amb la publicació del seu primer llibre –especialment estimat per les connexions familiars que s'hi donaren, amb Manuel Granell i Àfrica Ramírez– de poesia infantil: *L'illa amb llunes*. No fou casual que l'autor encetara en aquella època una nova línia d'escriptura –pràcticament inexistent a la poesia valenciana– que, amb el pas del temps, s'ha demostrat ben necessària i fructífera. Com hem comentat adés, la profunda crisi personal que el va dur a la publicació del seu llibre més desolador l'any 1991 va provocar, al mateix temps, la necessitat de buscar altres eixides ètiques i estètiques. La recerca d'altres vies d'expressió lírica varen trobar un espai quasi verge en la literatura infantil en català al País Valencià.

Aquesta aposta poètica va sorgir per la constatació d'un panorama erm i esquifit que va detectar després de confegir, amb Josep Ballester, un parell d'antologies de poemes infantils per a l'editorial Tàndem l'any 1993. L'aproximació a la poesia infantil i la lectura de textos tradicionals de les generacions anteriors li van suggerir la necessitat d'intervenir i d'implicar-se en la creació de textos més actuals, divertits, rítmics i juganers –sense perdre mai, és clar, la perspectiva dels temes per a adults que convocava la seua poesia de forma habitual– que

serviren per a apropar la creació poètica actual a les criatures.

Aquesta aventura literària va començar amb l'escriptura inesperada per a l'autor –com sempre comenta– d'un dels poemes més emblemàtics de la que Marc anomena «poesia per a nanos»: el mític poema de «L'arbre vell». Si al poema llegim que aquell arbre «és el darrer», a l'obra de Marc Granell fou el primer a veure la llum i a encetar un camí que ha estat ple d'èxits. De forma quasi sistemàtica, Granell ha dedicat el temps més relaxat de l'estiu a escriure poemes infantils i, a hores d'ara, ja té també un bon grapat de publicacions: *L'illa amb llunes* (1993); *La lluna que riu i altres poemes* (1999); *El ball de la lluna* (2003); *El planeta que era blau / El planeta que era azul* (2004); *Oda als peus i altres poemes* (2008); *El domador de línies* (2009); *La dansa dels versos* (2009); *La vida que creix* (2015) i *Poemes romancers i altres versos xafarders* (2021). Els nombrosos volums de poesia infantil evidencien la importància que dona a aquest vessant de la seua obra: formar lectors i lectores de poesia des de les edats primerenques és una tasca imprescindible si volem tenir una literatura amb futur. I ací, com no podia ser d'una altra manera, Marc Granell també hi ha volgut contribuir. Gràcies a la seua incansable tasca poètica, combinada amb la seua presència a tots els centres on el reclamen, s'ha convertit en un poeta

estimat per mestres i alumnes, a més d'escollat i recitat gràcies a iniciatives com el llibre *Marc Granell recitable* (2015) –amb selecció de textos i recitació de Vicent Camps– o l'antologia *Notícia de la tribu* (2015) –on els antòlegs, Gonçal López-Pampló i Josep Antoni Fluixà, trien poemes de tota la seua obra, sense diferenciar en la seqüència lectora si pertanyen a l'obra infantil o per a adults.

Tot plegat, amb el seu tarannà, Marc Granell ha tornat a demostrar que el seu compromís amb la poesia no és només un compromís estètic –com ha deixat escrit a la seua obra– sinó també ètic; una tasca social ineludible que l'ha dut a conrear la poesia infantil, perquè la normalitat de l'ús de la llengua en qualsevol dels seus registres és irrenunciable per a un poeta que, des de l'any 1976, va decidir que la literatura, la poesia, no eren alienes a la creació d'un país. Ser capaç de bastir un imaginari líric i musical per a les i els més menuts suposa nodrir –des de la consciència adulta– la terra sobre la qual xafaran amb peus fermes les criatures, és a dir, donar-los l'ancoratge i l'entusiasme imprescindibles a partir dels quals crearan el seu univers simbòlic i imaginaran tots els futurs possibles.

VII.

L'ofici de traductor: entre el goig i l'abisme

Avui

he plorat llegint els teus versos.

Marc Granell

En aquest retrat, escrit amb voluntat calidoscòpica, no podia faltar l'acostament a un altre dels territoris que ha marcat la trajectòria de Marc Granell: la traducció. De la mateixa manera que la «poesia per a nanos» ha tingut una constant repercussió posterior a la seua obra, especialment per l'aprofundiment en les qüestions rítmiques i la musicalitat dels poemes per a adults, la presència de les traduccions també ha suposat una ampliació indiscutible dels registres i de les veus d'altres tradicions, amb una intertextualitat que s'ha fet progressivament més evident fins arribar, en alguns casos, a escriure «a la manera de», amb la mostra d'admiració que suposa.

La necessitat de nodrir, d'enriquir, d'ampliar les possibilitats de la poesia en català a través de traduccions de qualitat ha estat sempre una aspiració de Marc Granell. Com sempre assenyala, però, no ha estat una dèria individual, sinó que s'ha emmarcat dins de la voluntat de tot el grup de poetes que començaven als anys setanta i que detectaren els buits culturals en la pròpia llengua. Marc Granell insisteix a la conversa que tenim a sa casa en aquesta idea i recorda que, especialment amb Pep Piera i Eduard Verger –grup al qual s'afegiria després Vicent Berenguer, com ja hem indicat–, varen encetar una sèrie de projectes col·lectius on la centralitat era «la idea importantíssima de les traduccions», perquè era fonamental, en aquell moment històric i cultural, «traduir tot el que es poguera de tota la poesia de tot el món i publicar-la. Era necessari traduir-la perquè estiguera dins de la tradició de la teua llengua». Per tant, el fet d'incorporar referents d'altres tradicions literàries era clau en un moment on ja els i les més joves, com apunta Marc, començaven a centrar-se només en la producció poètica en català, deixant de banda altres lectures que des del grup compacte de la Generació del Setanta consideraven imprescindibles. Amb aquesta voluntat de coneixement de les diverses tradicions, d'ampliació de la pròpia i de la visió utòpica de mirar sense complexos cap a altres tradicions per a fer-les nostres, Marc

Granell va fer –novament– un pas endavant i va dirigir diverses col·leccions de poesia, entre les quals destaca «Poesia», col·lecció dirigida en un primer moment de forma conjunta amb Eduard Verger, en Edicions Alfons el Magnànim / Institució Valenciana d'Estudis i Investigació. De fet, la mítica col·lecció de l'IVEI, publicada entre 1990 i 1996, va alternar amb normalitat la publicació de textos d'autores i autors en català amb traduccions de textos de Paul Éluard, Erich Fried, Odysseas Elytis, Dacia Maraini, Alain Bosquet, Salvatore Quasimodo, Hans Magnus Enzensberger, Tove Ditlevsen, Ingeborg Bachmann, Yves Bonnefoy i Kostas Kariotakis. Aquesta actitud literària de mirar sense complexos cap a la resta de literatures, pròximes o llunyanes respecte a les connexions més habituals de la poesia catalana, va aconseguir que arribaren al públic propostes poètiques força desconegudes –d'altres no tant per les proximitats culturals, especialment en el cas de la literatura francesa o italiana, tot i que, moltes vegades, es tractava de veus que no havien rebut cap atenció, com era el cas de Dacia Maraini– que, sense cap mena de dubte, ampliaven de forma considerable els horitzons poètics de les i dels futurs poetes.

Segons el currículum vitae de Marc Granell, ha dedicat bona part de la seua vida a la traducció. Ha exercit de traductor professional a la Diputació de València, amb la qual cosa s'ha dedicat de forma

constant –des de 1981 fins a 2018– a fer servir el valencià i a adaptar-lo, quan no era la llengua habitual d'expressió, a qualsevol registre formal. La seua tasca lingüística, aquella que va començar des del compromís i discretament amb una màquina d'escriure des de qualsevol indret on es requerira la seua presència, va acabar convertint-se en la seua professió –per a tranquil·litat seua i dels pares, sempre preocupats pel fet que el fill haguera abandonat els estudis durant l'últim any de llicenciatura. Tot i ser un òptim mitjà de subsistència, la feina de funcionari no només va garantir uns ingressos estables durant trenta-set anys –tres a la impremta, catorze a l'IVEI i vint al Servei de Normalització Lingüística–, sinó que li va permetre tenir temps per a dedicar-lo a allò que l'omplia com a home sensible, creatiu i proactiu: la poesia.

Així doncs, gràcies a l'horari del treball, Marc Granell ha pogut passar moltes vesprades al seu estudi –aquella cambra estimada que va veure nàixer els dos germans–, un espai convertit en recer i oasi per a poder gaudir dels diversos processos associats a la poesia i als quals s'hi ha dedicat tota la vida: la lectura, l'escriptura, la traducció i la conversa. I quan dic tota la vida, vull dir exactament això: tota la vida. Segons em confessava el dia de la nostra trobada, té escrits ja un grapat de poemes nous –quasi en la mateixa proporció per a adults que «per a nanos»– i

també continua amb la traducció dels poemes de Camillo Sbarbaro, del qual ja va publicar un tast al quadern *Pianissimo* –incorporat fa uns anys a la col·lecció «Razef» d'Edicions 96– i que pròximament veurà llum de forma completa en una altra de les editorials valencianes de poesia que està fent una aposta decidida per les traduccions, Edicions del Buc, seguint l'exemple dels bons referents.

Si tenim en compte tot l'esforç que ha dedicat Marc Granell al llarg de la seua vida per a traslladar al català l'obra de grans autors i autors, seria de justícia poètica que també nosaltres férem l'esforç invers i buscàrem possibles vies per a traduir la seua obra a altres llengües. Les lectores i els lectors ens agrairan, de ben segur, una panoràmica molt més completa ja que, fins ara, només hi ha poemes en diverses antologies, però no tenim cap obra de Marc Granell traduïda de forma integral. Aquest és un deute que hauríem de resoldre aviat com a poetes –en companyia, és clar, de les editorials i dels professionals de la traducció–, per tal d'estar a l'altura d'allò que es mereix la seua obra: ser llegida des d'altres tradicions i, en conseqüència, ser incorporada a altres imaginaris, provocant la trobada necessària i l'esclat imprevist de creativitat que genera sempre el contacte entre distints universos poètics.

VIII.

Escriure encara poesia com a espurna de sorpresa i revolució

No s'acaba mai.

I si s'acaba,

s'acaba tot.

Marc Granell

Als primers capítols d'aquest retrat feia referència al fet que Marc Granell, amb quinze anys, va escriure el seu primer poema –com ell mateix ha contat en moltes ocasions i apareix recollit a diverses entrevistes, perfils, etc. Des de llavors, no ha deixat mai d'escriure ni de publicar poesia. I per a poder fer-ho ha sabut combinar les seues necessitats individuals amb les col·lectives, de tal forma que la creació d'espais tant físics com literaris on poder enraonar sobre qüestions poètiques –per extensió culturals i socials– ha estat una de les seues tasques més rellevants i perdurables en la història recent de la literatura en català al País Valencià. Per no parlar de sa casa, al

barri valencià de l'Eixample, un vertader centre neuràlgic –adés i ara– per a les persones interessades en l'escriptura poètica. En aquella València resclosida de la seua adolescència calia molt d'entusiasme, vitalitat i esperit inconformista per tal de trencar les dinàmiques franquistes que tot ho ameraven. I allà, entre reunions de companys d'escola i amics va nàixer el «grup surrealista», com el qualifica amb afecte sincer i admiració el mateix Marc. Aquell grup, un tant insòlit i innocent, fou la llavor del canvi, perquè va suposar l'aparició de connexions profundes i de lligams que, al llarg de tota la seua vida –les seues vides– varen provocar un daltabaix poètic i vital al nostre territori. Com ell mateix recordava a la nostra última trobada, aquest estiu farà cinquanta anys que es coneixen i mai no han deixat de pensar i d'actuar col·lectivament a favor de la poesia, creant plataformes i espais per a la consolidació de la poesia en català al País Valencià.

Des de la importància de les relacions interpersonals –gràcies a un grup d'amics ben cohesionat–, Marc Granell va emprendre amb valentia el seu camí poètic, un camí que, tot i començar amb aquella promesa del «camí llarg» semblava, ans al contrari, ple de massa obstacles i incerteses. La idea del possible fracàs, com un voltor omnipresent, era constant en aquelles primeres passes. Malgrat el desert lingüístic que travessava el valencià en aquella

«ciutat trista», Marc Granell ni va rendir-se ni va voler sotmetre's a les inèrcies polítiques i estètiques de la seua època. Amb la seua actitud coherent i combativa ha fet créixer, sense complexos, la seua poesia. Amb la seua vitalitat i el seu compromís ens ha mostrat com hem de fer nosaltres també el camí per assegurar-nos que mai no s'acabe; o també que, sense curiositat, no anem enlloc; que l'emoció és innegociable i que la infelicitat és.

La poesia d'un mestre no s'esgota mai, no s'acaba mai. La seua lectura és i serà constant perquè la petjada –d'estima, de poesia, de país– que ha deixat en nosaltres és com un vers del seu poema «Terra lliure»: ens la sabem en la pell i la batalla. Des de l'alegria d'haver-lo conegut i llegit, d'estimar-lo i respectar-lo, no crec que siga agosarat dir que hem estat uns privilegiats per haver pogut compartir aquests temps de les nostres vides amb Marc, no només amb el mestre, sinó, molt especialment, amb l'home i, sobretot, amb l'amic. Marc, que de forma irònica i sorneguera qualifica els poetes com «imprescindiblement inútils», s'ha convertit en un poeta totalment imprescindible per qui desitge entendre l'evolució de la poesia en valencià durant els últims cinquanta anys. Sense Marc, sense el nostre Marc, el mapa de la poesia catalana al País Valencià seria un altre, no cal dir que més pobre i menys dinàmic. Gràcies, Marc, pel mestratge, l'amistat i l'esperança!

Premis literaris

Premi Vicent Andrés Estellés dels Premis Octubre - Editorial Tres i Quatre (1976) per *Llarg camí llarg*.

Premi de poesia Ausiàs March de l'Ajuntament de Gandia (1979) per *Materials per a una mort meditada*.

Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians (1991) de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana per *Tria personal*.

Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians (1992) de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana per *Fira desolada*.

Premi Samaruc de Literatura Infantil (2010) de l'Associació de Bibliotecaris Valencians per *La dansa dels versos*.

Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians (2016) de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana per *La vida que creix*.

Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians (2021)
de l'Associació d'Escriptors en Llengua Cata-
lana per *Cel de fang*.

Reconeixements institucionals i cívics

Premi a la Trajectòria dels Escriptors Valencians (2015) de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

Miquelet d'Honor (2016) de la Societat Coral el Micalet.

Premi Trajectòria Plaça del Llibre (2017) de la Plaça del Llibre de València.

I Premi Joan Roís de Corella a la Trajectòria Literària (2017) de l'Ajuntament de Gandia.

Guardó Cultura Diputació de València (2018) de la Diputació de València.

Porrot d'Honor de les Lletres Valencianes (2020) de l'Ajuntament de Silla.

Premi de les Lletres Valencianes (2020) de la Generalitat Valenciana.

Premi Fundació Bromera al Foment de la Lectura (2021).

Premi Jaume Fuster dels Escriptors en Llengua Catalana (2021).

Premi d'Honor de la 56 Fira del Llibre de València (2021).

Bibliografia de l'autor

POESIA

1977. *Llarg camí llarg*. València: Ed. Eliseu Climent editor, 12.
1978. *Notícia de la tribu*. València: Ed. Septimomiau.
1979. *Refugi absent*. Barcelona: Ed. del Mall, col·lecció «Llibres del Mall», 41.
1980. *Materials per a una mort meditada*. Gandia: Ajuntament de Gandia.
1983. *Exercici per a una veu*. València: Federació d'Entitats Culturals del País Valencià, col·lecció «Papers erosius», 6.
1990. *Tria personal. 1976-1989*. València: Edicions de la Guerra, col·lecció «Poesia», 7.
1991. *Fira desolada*. Barcelona: Columna, col·lecció «Auria», 28.
1993. *L'illa amb llunes*. València: Tabarca Llibres, col·lecció «Tabarca narrativa», 4. Guia de lectura

de Francesc Calafat i il·lustracions de Manuel Granell.

1998. *Versos per a Anna*. Alzira: Bromera, col·lecció «Poesia», 31.
1999. *Corrent de fons*. Barcelona: Edicions 62 - Empúries, col·lecció «Poesia», 31.
1999. *Matèria d'ombra*. Barcelona: Cafè Central, col·lecció «Poètiques», 13.
1999. *La lluna que riu i altres poemes*. Madrid: Anaya, col·lecció «Sopa de llibres», 10. Il·lustracions de Paco Giménez.
1999. *Selecció de poemes*. Palma de Mallorca: Caixa de Balears «Sa Nostra» i Universitat de les Illes Balears, col·lecció «Poesia de paper», 93.
2000. *Poesia reunida. 1976-1999*. Paiporta: Denes, col·lecció «Poesia Edicions de la Guerra», 40. Pròleg de Vicent Alonso.
2001. *Els camins i la mirada*. València: La Imprenta. Gravats de M. Jesús Soler (no venal).
2002. *Poemes del caminant*. Altea: Lanuza Edicions. Gravats de Rosa Torres.
2002. *Mentre el camí*. València: Rosalía Sender, col·lecció «Galeria», 1. Serigrafies de Rosa Torres.
2002. *L'Horta nostra*. València: Per l'Horta. Fotografies de Susi Artal.
2003. *El ball de la lluna*. València: Tàndem Edicions, col·lecció «La bicicleta groga», 23. Il·lustracions de Manuel Granell.

2004. *El planeta que era blau / El planeta que era azul*. Màlaga: Centro de Ediciones de la Diputación de Málaga, col·lecció «Caracol», 22. Pròleg de Mar Pavón. Il·lustracions de David Guirao.
2005. *Tria personal 1976-2005*. Paiporta: Denes, col·lecció «Poesia Edicions de la Guerra», 7.
2006. *Tard o d'hora*. Paiporta: Denes, col·lecció «Poesia Edicions de la Guerra», 60.
2006. *Jazz*. València: Rosalía Sender, col·lecció «Galeria», 5. Gravats d'Andreu Alfaro.
2008. *Oda als peus i altres poemes*. Alzira: Bromera, col·lecció «El Micalet Galàctic», 137. Il·lustracions de Manuel Granell.
2009. *El domador de línies*. Catarroja: Perifèric Edicions. Il·lustracions de Paco Giménez.
2009. *La dansa dels versos*. València: Editilde, col·lecció «Llibres molt il·lustrats», 14. Il·lustracions de Xan López Domínguez.
2015. *Notícia de la tribu. Antologia poètica*. Alzira: Bromera, col·lecció «Els nostres autors», 77. Introducció i selecció: Gonçal López-Pampló amb la col·laboració de Josep A. Fluixà.
2015. *La vida que creix (Antologia)*. Algemesí: Andana Editorial, col·lecció «Vagó de versos», 9. Tria i presentació: Josep-Vicent Garcia Raffi. Il·lustracions: Paulapé.
2015. *Marc Granell recitable (Antologia + CD)*, La Pobla Llarga: Edicions 96, col·lecció «Milan-

ta». Selecció de textos i àudio: Vicent Camps.
Acompanyament de guitarra: Miquel Pérez
Perelló.

2017. *Poesia completa 1976-2016*. València: Institutió Alfons el Magnànim, col·lecció «Poesia - Obres Completes». Pròleg de Francesc Calafat.
2020. *Cel de fang*. Alzira: Bromera, col·lecció «Bromera Poesia», 143.
2021. *Poemes romancers i altres versos xafarders*. Alzira: Bromera, col·lecció «El Micalet Galàctic», 244. Il·lustracions: Manuel Granell.

TRADUCCIONS

1990. *Giulio Einaudi, Fragmentos de memoria*. València: Alfons el Magnànim - IVEI, col·lecció «Debates / Biografía», 10.
1991. *Exercicis preparatoris per a un miracle*, d'Erich Fried. València: Alfons el Magnànim - IVEI, col·lecció «Poesia», 3. En col·laboració amb Gustau Muñoz.
1993. *Històries del senyor Keuner*, de Bertolt Brecht. València: 3i4, col·lecció «Llibres clau». En col·laboració amb Anacleto Ferrer.
1996. *Allò que es féu paraula en mi. Tria personal 1962-1993*, de Claes Andersson. València: De-

- nes, col·lecció «Poesia Edicions de la Guerra», 31. En col·laboració amb J. Uriz.
1997. *La fuga de Tolstoi*, d'Alberto Cavallari. Barcelona: Península, col·lecció «Ficciones», 11.
2001. *Equipatge lleuger*, de Vito A. D'Armento. Paterna: Germinal, col·lecció «Poesia Arracades», 3.
2003. *Ciudad susurrada al oído*, de Vicent Andrés Estellés. València: Denes, col·lecció «Cala-bria / Poesía», 50. Pròleg d'Enric Sòria.
2003. *El bosc del meu abecedari*, de Pedro Villar. València: Brosquil, col·lecció «Llibres molt il·lustrats», 2. Il·lustracions de Miguel Calatayud.
2004. *L'ós i la nena*, d'Antonio Ventura. València: Editilde, col·lecció «Llibres molt il·lustrats», 5. Il·lustracions d'Enrique Flores.
2006. *Vic Pupo ho vol tot*, de Vicente Vilana. València: Editilde, col·lecció «Llibres molt il·lustrats», 9. Il·lustracions de Toño Benavides.
2007. *Espera, ja hi vinc!*, de José Luis Berenguer. València: Editilde, col·lecció «Llibres molt il·lustrats», 10. Il·lustracions d'Ulises Wensell.
2007. *Nou poemes de Pianissimo*, de Camillo Sbarbaro. Carcaixent: Edicions 96, col·lecció «Razef», 11.
2008. *Els animals de la pluja*, de Pedro Villar. València: Editilde, col·lecció «Llibres molt il·lustrats», 11. Il·lustracions de Miguel Ángel Díez.

2008. *La sonrisa de la hierba y otros poemas*, de Josep Piera. Paiporta: Denes, col·lecció «Calabria / Poesía», 76.
2008. *La formiga viatgera*, d'Alonso Palacios. València: Editilde, col·lecció «Llibres molt il·lustrats», 12. Il·lustracions de Javier Olivares.
2008. *Quiquiricosos*, de Juan Clemente Gómez. València: Editilde, col·lecció «Llibres molt il·lustrats», 13. Il·lustracions d'Emilio Urberuaga.
2009. *La danza de los versos*, de Marc Granell. València: Editilde, col·lecció «Libros muy ilustrados», 14. Il·lustracions de Xan López Domínguez.
2010. *L'escapada*, d'Ángel de Pedro. València: Editilde, col·lecció «Llibres molt il·lustrats», 15. Il·lustracions d'Ángel de Pedro.
2011. *L'ostra s'avorreix*, d'Ana-Luisa Ramírez. València: Editilde, col·lecció «Llibres molt il·lustrats», 16. Il·lustracions d'Artur Heras.
2011. *Les illes fabuloses*, de Joan Manuel Gisbert. València: Editilde, col·lecció «Llibres molt il·lustrats», Il·lustracions de Miguel Calatayud.
2019. *Llibertat*, de Paul Éluard. Sant Cugat: Símbol. Il·lustracions: Jordi Vila Delclòs.

ANTOLOGIES

1981. *Brossa nova. Poetes valencians dels 80*, coautors: Jaume Pérez Montaner i Amadeu Viana, València: Associació Cultural Universitària de Filologia.
1984. *Antologia d'escriptors valencians*, vol. 1, coautor: Adolf Beltran. València: Consorci d'Editors Valencians - Gregal. Il·lustracions: Conxa Alonso Dubón.
1985. *Antologia d'escriptors valencians*, vol. 2, coautor: Adolf Beltran. València: Consorci d'Editors Valencians - Gregal. Il·lustracions: Anna Miralles.
1991. *Envit. Antologia de nous escriptors valencians*. València: Universitat de València, col·lecció «Acadèmia dels Nocturns», 15.
1993. *Antologia poètica*, coautor: Josep Ballester. València: Tàndem, col·lecció «La bicicleta groga», 10. Il·lustracions: Lina Vila.
1993. *Antologia poètica*, coautor: Josep Ballester. València: Tàndem, col·lecció «La bicicleta negra», 8. Il·lustracions: Lina Vila.
1999. *Poemes d'un segle. Poesia occidental del segle XX*, coautor: Isidre M. Marzo. Carcaixent: Edicions 96.
2000. *Dotze poetes joves valencians*, coautor: Francesc Calafat. València: Tàndem, col·lecció «Poesia Tàndem», 1.

Bibliografia sobre l'autor

- ABRAMS, S.: «Marc Granell: L'autoritat de l'art moral», *El Mundo-Catalunya*, Barcelona, 8 setembre 2006.
- ALONSO, M.: «Els versos del capità», *Levante-Postdata*, València, 13 octubre 2000.
- ALONSO, V.: «Marc Granell, poeta», *El Temps*, València, 1-7 juny 1999.
- : «Notes sobre la poesia de Marc Granell», pròleg a *Poesia reunida. 1976-1999*, València: Ed. Denes, 2000, p. 7-28. *Id.* a: *Les paraules i els dies*. Alzira: Ed. Bromera, 2002, col·lecció «Textures» núm. 8, p. 73-97.
- : «Rates coentes», *El País*, València, 16 març 2006.
- ALPERA, L.: «L'obra poètica de Marc Granell», *Información*, Alacant, 24 octubre 1991.
- : «Marc Granell, poeta i dinamitzador editorial a la ciutat de València», a *Talaia de Migjorn (Poesia catalana del segle XX)*. Barcelona: Publica-

cions de l'Abadia de Montserrat, 1995, p. 99-101.

ARNAU, M. C., NAVARRET i XAPA, A.: «Entrevista a Marc Granell», *L'Aiguadolç*, Dénia, núm. 50, tardor 2021, p. 129-139.

BALLESTER, J.: «L'obra poètica de Marc Granell», a *Estudis de Literatura Catalana en honor de Josep Romeu i Figueras*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986, vol. I., p. 81-100.

—: «La mirada reflexiva i desolada o la poesia de Marc Granell», *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 58, desembre 1991, p. 136-139.

BEA, A.: «Llegir el dolç amor», *Levante-Posdata*, València, 20 novembre 1998.

BELDA, R.: «Poesia reunida (1976-1999)», *Barcella*, Banyeres de Mariola, juny 2000, p. 17.

—: «De la poesia de Marc Granell», *Reduccions*, Vic, núm. 76, octubre 2002, p. 103-106.

BERENGUER, V.: «L'illa de Granell», *Caràcters*, València, núm. 9, 15 novembre 1994.

CALAFAT, F.: «Història i individu. Marc Granell: Fira desolada», *El Temps*, València, 2 desembre 1991.

—: «Amor que creix i perdura», *El Temps*, València, 11 gener 1999.

—: «Jugar amb versos», *El País*, València, 29 de maig de 2008.

—: «Una poesia terriblement humana», Premis Fundació Bromera al Foment de la Lectura. Alzira:

- Fundació Bromera al Foment de la Lectura, 2021, p. 11-13.
- : «Entrevista a Marc Granell», Premis Fundació Bromera al Foment de la Lectura. Alzira: Fundació Bromera al Foment de la Lectura, 2021, p. 15-30.
- CANTAVELLA, R.: «A recer de la intel·ligència», *Caràcters*, València, núm. 9, 1999, p. 16-17.
- CAPILLA, J.: «L' enamorament, un estat d' excepció (*Versos per a Anna*)», *L'Illa*, Alzira, núm. 34, tardor 2003, p. 30.
- CERDÀ, C.: «Marc Granell: Refugi absent o el treball de la pena», *Lletres de canvi*, València, núm. 2, febrer 1980, p. 73-76.
- CLAPÉS, A.: «Després dels *Versos per a Anna*», *Transversal*, Barcelona, núm. 9, 1999, p. 9.
- CÓRDOBA CARO, R.: «La poesia de Marc Granell», *Aula de Lletres Valencianes*, València, núm. 4, 2014, p. 311-344.
- : *La poesia de Marc Granell*, Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I. Servei de Comunicació i Publicacions, 2015, col·lecció «Estudis Filològics», núm. 35.
- DITO TUBAU, P.: «Amar l'inassolible», *Avui*, Barcelona, 5 octubre 2000.
- DUARTE, C.: «Marc Granell», a *La poesia catalana del segle XX*, Barcelona: Ed. Barcanova, 1994, p. 81-82.

- ESCRIVÀ, M. J.: «Ara que encara no cal», *Levante-Posdata*, València, 14 maig 1999.
- : «Poesia, professió de fe», *Levante-Posdata*, València, 22 setembre 2006.
- FALCÓ, J. L.: «Algunes notes al voltant de la poesia de Marc Granell», *Cairell*, València, núm. 5, setembre 1980, p. 52-54.
- FERRER, A.: «Marc Granell: Fira desolada», *Saó*, València, núm. 59, octubre 1991.
- FLUIXÀ, J. A.: «Marc Granell, poeta per a infants», *Caràcters*, València, núm. 47, abril 2009, p. 46.
- : «Marc Granell, poeta humanista». *L'Illa*, Alzira, núm. 66, primavera 2015, p. 3.
- GÓMEZ, A.: «La tragèdia de l'ésser. (Una aproximació a l'obra poètica de Marc Granell)», *Reduccions*, Vic, núm. 57, març 1997, p. 45-56.
- : «Una veu entre els déus i el poble», *Levante-Posdata*, València, 14 maig 1999.
- HERNÁNDEZ i GARCÍA, X.: «Marc Granell. Poeta», *Gargots*, núm. 18, setembre 2021, p. 6-11. (Entrevista.)
- IBORRA, J.: «Un itinerari poètic. Marc Granell: Tria personal», *El Temps*, València, 14 octubre 1990.
- JULIÀ, J.: «Nu poètic pujant l'escala», *Caràcters*, València, núm. 37, octubre 2006, p. 35. *Id.* a *Dieta-ri de lectures. Literatura i postmodernitat (2005-2007)*. Lleida: Pagès editors, 2008, p. 103-106.

- MARCO, E.: «La poesia homenatja Marc Granell», *Avui*, Barcelona, 16 maig 1999.
- MARTÍNEZ MARZO, I.: «Al fons del corrent», *Levante-Posdata*, València, 14 maig 1999.
- MAS i VIVES, J.: «Lectura de Marc Granell», a *Reflexions sobre poesia catalana*. Manacor: Tià de Sa Real, 1982, p. 73-76.
- MEZQUITA, B.: «La poesia als teus peus!», *Lletres Valencianes*, València, núm. 24, tardor 2008, p. 14-15.
- MONTEAGUDO, J.: «Contemporanis: Marc Granell», *Bresca*, Vilallonga, núm. 4, p. 18.
- NAVARRET, A.: «Uns versos d'amor de Marc Granell», *Diàfora*, Almussafes, núm. 7, p. 39.
- NAVARRO, A.: «L'home de la tempesta», *Lletres valencianes*, València, núm. 18, tardor 2006, p. 70-71.
- PANÉ, F.: «Entre l'infern i els astres», *Arnica*, Esterri d'Àneu, núm. 41, p. 73.
- : «Tot el cant de la terra, de l'infern i els astres», *Segre-Lectura*, Lleida, núm. 57, 27 juny 1999.
- PARCERISAS, F.: «Desolació. Marc Granell: Fira desolada», *El País*, Barcelona, 29 octubre 1992.
- PIERA, J.: «L'intimisme col·lectiu de Marc Granell», *L'Hora*, Barcelona, núm. 68, juliol 1980.
- : «Desolació poètica. Marc Granell: Fira desolada», *La Vanguardia*, Barcelona, 27 desembre 1991.
- : «Marc Granell: Versos per a Anna», *El País*, València, 12 novembre 1998.

- : «Jove d'edat, savi de ment», *Levante-Posdata*, València, 14 maig 1999.
- PONT, J.: «La poesia de Marc Granell», *Avui*, Barcelona, 4 juny 1980.
- : «A l'entorn d'un llibre iniciàtic: Marc Granell, *Llarg camí llarg*», *L'Aiguadolç*, Dénia, núm. 26, tardor 2000, p. 135-148.
- POZO, B.: «Lugares (poco) comunes: Marc Granell y el petrarquismo», *Ítaca*, València, núm. 1, desembre 2003, p. 16-18.
- : «Marc Granell: una poetry star valenciana», a D. A.: *Sèniors poètics*. Barcelona: Institució de les Lletres Catalanes, 2017, p. 131-138.
- PUIG, V.: «Un segle fecund i criminal», *El País*, Barcelona, 17 juny 1999.
- RAMÍREZ, E.: «El llarg camí d'una veu profunda», *Lletres Valencianes*, València, núm. 17, primavera 2006, p. 86-87.
- RODA, Ll.: «Marc Granell recupera l'ànima», *Avui*, Barcelona, 5 octubre 2000.
- : «La poesia de Marc Granell», *Caràcters*, València, núm. 13, octubre 2000, p. 15.
- ROIG, J. Ll.: «L'amor com a mirada: una visió optimista del món», *Avui*, Barcelona, 24 desembre 1998.
- SALA-VALLDAURA, J. M.: «Exercicis per a una veu: les modulacions expressives de Marc Granell», *L'Aiguadolç*, Dénia, núm. 27, tardor 2002, p. 47-54.

- : «Les veritats de Marc Granell», a *Entre el simi i Plató. Pel curs poètic contemporani*. Palma: Moll, 2008, p. 188-209.
- SAN ABDON, J. M.: «Antologia de Marc Granell», *Avui*, Barcelona, 24 novembre 1990.
- SANCHIS, P.: «Calma i ferida», *L'Illa*, Alzira, núm. 77, tardor 2020, p. 19. (Sobre *Cel de fang*.)
- SÒRIA, E.: «Escrit des del silenci: notícia de la poesia valenciana recent», *Caplletra*, València, núm. 22, 1997, p. 203-214.
- : «Lacrimae rerum». *Avui*, Barcelona, 15 juliol 1999. *Id.* a: *L'espill de Janus. Notes sobre literatura catalana*, Barcelona: Ed. Proa, 2000, col·lecció «La mirada literària núm. 41», p. 243-246.
- : Noves notícies de la tribu», *Avui* (*Revista del diumenge*), Barcelona, 26 febrer 2006.
- TRIGO, X. R.: «L'entrada a la maduresa. Marc Granell: Fira desolada», *Avui*, Barcelona, 14 desembre 1991.
- : «Una nova mirada per destil·lar somnis. Marc Granell: L'illa amb llunes», *Avui*, Barcelona, 13 octubre 1994.
- USÓ, V.: «Granell tria Granell», *Avui*, Barcelona, 31 maig 2006.
- VALLS, J.: «Marc Granell, el poeta necessari». *Caràcters*, València, núm. 82, hivern 2018, p. 21.
- ZARAGOZÀ, A.: «Enllà de l'amor, els versos i les paraules», *El Punt*, València, 29 novembre 1998.

Obra antologada

- ALTAIÓ, V. i SALA-VALLDAURA, J. M.: *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)*. Barcelona: Ed. Laia, col·lecció «Les eines», núm. 57, 1980.
- MARCO, J. i PONT, J.: *La nova poesia catalana*. Barcelona: Ed. 62, 1980.
- MARCO, J. i PONT, J.: *La nueva poesía catalana. Antología*. Barcelona: Ed. Plaza & Janés, 1984.
- CABANILLES, A.: *La vella pell de l'alba. (Poesia catalana al País Valencià, 1973-1985)*. València: Eliseu Climent, editor, col·lecció «L'ham», núm. 12, 1985.
- SÒRIA, E. i SELLÉS, F.: *El joc i el foc. (Antologia de poesia amorosa)*. València: Consorci d'Editors Valencians - Gregal, col·lecció «Gregal juvenil», núm. 28, 1989.
- PLANELLES, A. i VERNET, F.: *Poetria. (Antologia de la poesia catalana)*. Barcelona: Ed. La Magrana, col·lecció «L'esperver llegir», núm. 17, 1990.

- BOB DE NIJS: *De koele hoeken en kanten van de schaduw. Hedendaagse Catalaanse poëzie*. Meerbeke-Ninove: Point, 1990.
- LLAVINA, J.: *Les veus de l'experiència. (Antologia de la poesia catalana actual)*. Barcelona: Ed. Columna, col·lecció «Columna jove», núm. 39, 1992.
- BALCELLS, J. i ROIG, A.: *Dels trobadors a la poesia actual*. Barcelona: Ed. Laertes, col·lecció «Lectures i itineraris», núm. 18, 1992.
- JIMÉNEZ MILLÁN, A.: «Poesía catalana contemporánea». Litoral, Málaga, núm. 199-200, 1993.
- BROCH, A. i CÒNSUL, I.: *Quinze poetas catalães*. Porto: Ed. Limiar, 1994.
- RODRÍGUEZ BAIXERAS, X.: *Trece poetas cataláns*. A Coruña: Ed. Espiral Maior, 1995.
- ROSSI, R. i GÓMEZ OLIVER, V.: *Antologia della poesia spagnola*. Cittadella: Ed. Nuove Amadeus Edizioni, 1996.
- PALOMERO, J.: *Bengales en la fosca. Antologia de la poesia valenciana del segle XX*. Alzira: Ed. Bromera, col·lecció «Els nostres autors», núm. 32, 1997.
- VERGER, E. J.: *El meu llibre de poesia*. Madrid: Ed. Anaya, col·lecció «Sopa de llibres», núm. 1, 1997.
- GRANELL, M. i MARTÍNEZ MARZO, I.: *Poemes d'un segle. Poesia occidental del segle XX*. Carcaixent: Ed. 96, 1999.

- ZERNOVA, E.: *40 després del 39. Antologia de la poesia catalana d'avui*. Sant Petersburg: St. Petersburg University Press, 2002.
- ESCRIVÀ, M. J. i SIF, P.: *Ai, València! Poemes 1017-2002*. Carcaixent: Ed. 96, 2003.
- JULIÀ, L. i PASCUAL, T.: *Vosaltres paraules. Vint-i-cinc anys de poesia al País Valencià (1975-2000)*. Alzira: Ed. Bromera, col·lecció «Bromera poesia», núm. 55, 2003.
- BRÚ, J. i SOUZA, J.: *He decidido seguir viviendo... Muestra bilingüe de poesía catalana actual. Poetas nacidos después de 1939*. Guadalajara, Jalisco, Mèxic: Ed. Universidad de Guadalajara, 2004.
- DURAZZO, F-M.: *48 poètes catalans pour le XXI siècle*. Quebec: Ed. Écrits des Forges, 2005.
- GARCIA VILAR, J.: *Paraularbres*. Paiporta: Ed. Denes, col·lecció «Llibres del Cocodril», núm. 6, 2009. Il·lustracions de Joana Baldó.
- BALLART, P. i JULIÀ, J.: *Que van a dar en la mar. Antología poética mediterránea*. Bellaterra: Ed. UAB, col·lecció «Gabriel Ferrater», núm. 73, 2013.
- SÖDERBERG, Lasse.: «Tolv inträdesbiljetter till den katalanska poesin. Sexton katalanska poeter». *Lyrikvännen*, Lund, núm. 5, 2014.
- MAROEVIČ, Tonko: «Suvremeko katalanosko pjesništvo, *Kolo*, Zagreb, núm. 1, 2016.

AMAT, Vanesa, BERNAL, M. Carme, MUNTAÑA, Isabel: *Plouen poemes!* Barcelona: Eumo Editorial, 2017. Il·lustracions de Morad Abselam.

TARRADELLAS, A., CUSTÓDIO, R., SERRA LOPES, S.: *Resistir ao tempo. Antologia de poesia catalá*, Porto: ed. Assírio & Alvim, 2021.

Obra musicada

La gran fira, música de Javier Busto, en el XX Certamen Coral Fira de Tots Sants. Cocentaina, 2001.

«Dentro de tus ojos», «Te has alzado dentro de mí», A: Lucho Roa, *Al margen*, Ateneo Libertario, 2002.

«Cançó de bressol per a despertar consciències». A: Nelo Sorribes, *Somnis insomnis*, 2004.

«Temps» i «Cançó» (amb el títol: «Dos poemes de Marc Granell»), música de J. Domínguez. A: *Un camí de cançons*. XXV Certamen Coral Fira de Tots Sants, Cocentaina, 2005.

«Madinat at-Turab». A: Rafa Xambó, *Cançons de la memòria trista*, 2006.

«George Grosz» (amb el títol: «D'acord, d'acord»). A: Feliu Ventura, *Alfabets de futur*, 2006.

«València sota la lluna» i «Terra lliure» (aquest amb el títol: «L'oncle Ton»). A: *A Manta, Deixeu parlar la terra*, 2008.

- «El meu país». A: *Carraixet, Guspira*, 2008.
- «Passejada». A: *Doctor Dropo, Psicòtrops*, 2009.
- «Cançó de bressol per a despertar consciències» (amb el títol: «La meua xiqueta»). A: *Amansalva, M'han dit que diuen...*, 2010.
- «Gatapata el pirata, lector», «Pluja a París», «La marxa del temps. Final d'estiu», «El melic del món», «El ball de la lluna», «Cançó de dormir», «La girafa», «Cançó de la lluna famolenca», «Eclipsi» i «Tot passa». A: Orfeó Valencià Infantil (Navarro Reverter), *Cantovicòrum Iubilo*, música de Josep Lluís Valldecabres, llibre il·lustrat per Manuel Boix, 2011.
- «Metamorfosi». A: Rafael Estrada, *Poesons*. Amb el llibre *Ombres de memòria incerta*. Alzira: Germania, 2013.
- «Nadala dels refugiats», música de Gabriel Benavides Escrivà. A: *Música i versos*. La Setmana de la Infància, 1936 i 2016, València: Ed. Societat Coral el Micalet, col·lecció «Micalet Petit», 2016.
- «Esbós de xiquet eixint d'escola», música de Toni Torregrossa. A: *Urbàlia Rurana. De tornada a les ribes*, Mesdemil Records, 2017.
- «Els immigrants» (amb el títol: «Rap dels immigrants»). Estany's Band (Institut d'Almenara-Lluís Granell), *10 anys!*, EgoStudio grabacions, 2017.

«Dóna'm amor la mà», «L'arbre vell», «Cançó del mariner». A: Andreu Soler, *No Filter*. Rock-CB Records, 2018.

«L'illa». A: Andreu Valor, *Poemitza't*, Metronom, 2018.

«Bolero de la dona lliure» i «Petenera de la meua amor». A: *Capella de Ministrers*, Arrels, 2018.

«No hi ha llum». Música de Borja Penalba. A: *Maria del Mar Bonet amb Borja Penalba*, 2020.

«Cançó de l'esperança». A: Anna Rosselló, *Kisok-Curant*, 2022.

Aquest trenta-sisè Retrat està patrocinat per

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Institució
de les Lletres
Catalanes

© Begonya Pozo

Primera edició: abril de 2022

Dipòsit Legal: B 6127-2022

ISSN: 1885-2742

Edita: Associació d'Escriptors en Llengua Catalana

Canuda, 6, 5è pis (Ateneu Barcelonès)

08002 Barcelona

www.escriptors.cat

aelc@escriptors.cat

Disseny: Dídac Ballester

Edició: Insòlit

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat d'excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra.

Canuda, 6, 5è. 08002 Barcelona
93 302 78 28 · aelc@escriptors.cat · escriptors.cat

associació
d'escriptors
en llengua
catalana